

Wydarzenia towarzyszące wystawie

Oprowadzania kuratorskie po wystawie i pokazy haftu:

20.05.2017 r. (sobota), godz. 18.00
10.06.2017 r. (sobota), godz. 13.00
22.07.2017 r. (sobota), godz. 13.00
26.08.2017 r. (sobota), godz. 13.00
30.09.2017 r. (sobota), godz. 13.00
21.10.2017 r. (sobota), godz. 13.00

Warsztat: „Pamiątka malowana nitką”

24.06.2017 r. (sobota), godz. 13.00
29.07.2017 r. (sobota), godz. 14.00
23.09.2017 r. (sobota), godz. 14.00

„Kurs haftowania”

24.06.2017 r. (sobota), godz. 13.00
29.07.2017 r. (sobota), godz. 14.00
23.09.2017 r. (sobota), godz. 14.00

Na wszystkie warsztaty obowiązują zapisy.
Zgłoszenia pod nr tel. 500 527 855
w godz. 8.00-16.00 (pn.-pt.)

Kurator wystawy: Anna Dąbrowicz
Aranżacja: Anna Dąbrowicz
Koordynacja: Jolanta Piwońska
Koordynator projektu edukacyjnego: Magdalena Gonera

Dofinansowano ze środków
Muzeum Historii Polski w Warszawie
w ramach Programu „Patriotyzm Jutra”

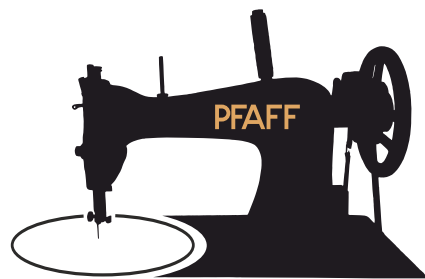

Właściciele pracowni – Tadeusz i Cecylia Potrzebowski – wkrótce po ślubie, w lutym 1940 r., zamieszkali „kątem przy rodzinie” w Łodzi, przy ul. Wólczańskiej 72. Po wojnie udało im się uzyskać przydział mieszkania w tej samej kamienicy, w opuszczonym przez Niemców lokalu nr 24. W tym mieszkaniu zastali nieznaną, spore urządzenie. Był to trójgłowicowy automat do haftowania niemieckiej firmy Würker. Wśród porzuconych rzeczy były jeszcze: dziurkarka do odzieży, stara maszyna do szycia Singer oraz ręczna maszynka do rysowania szablonów. Cecylia dzięki dziurkarce, jak i nawiązanym wówczas kontaktom zdobyła nowy zawód i uruchomiła własną działalność rzemieślniczą - dziurkowanie bielizny. Wkrótce uzyskała dyplom mistrzowski i mogła otworzyć własną pracownię hafciarską. Pracownia początkowo mieściła się w mieszkaniu, ale z czasem, gdy zamówień przybywało, postanowili wraz z mężem wynająć lokal na działalność rzemieślniczą przy ul. Więckowskiego 4. Do lokalu, liczącego zaledwie 17 m², udało się im pozyskać kilka innych maszyn. Maszyny te pochodziły „z odzysku” – ktoś je wyrzucał, ktoś sprzedawał, ktoś wymieniał na nowe. Z powodu zużycia, wymiana urządzeń w pracowni Potrzebowskich następowała często. Pozyskane maszyny pracowały w niej do końca swoich dni, a ich miejsce zajmowały inne – nowsze, bądź również stare, ale mniej zużyte. Jedynie WÜRKER oraz maszynka do robienia szablonów służyły w pracowni od początku aż do samego końca działalności tej rzemieślniczej rodziny. Funkcjonowanie pracowni przy ul. Więckowskiego 4 przypada na czasy PRL (lata 1960-1990). Pracowały w niej trzy pokolenia rodziny Potrzebowskich. Wszystkie córki Cecylii i Tadeusza posiadają umiejętności i uprawnienia rzemieślnicze do prowadzenia pracowni hafciarskiej. Pani Cecylia i jej córki wykształciły również sporą grupę uczennic, jedną z nich jest pani Halina Skrzypek.

W czasach przemian, pod koniec lat 80. ubiegłego wieku, pracownia haftu Potrzebowskich została zamknięta. Córki rozdzieliły maszyny między siebie i w trudnych czasach nadal na nich pracowały. Szczególnie przydatne okazały się one najstarszej z nich - Krystynie. Po wyjeździe do Niemiec stanowiły jej główne źródło utrzymania. W ostatnim okresie córki postanowiły przekazać pełne wyposażenie pracowni hafciarskiej Centralnemu Muzeum Włókiennictwa w Łodzi.

Rzemiosła dawnej Łodzi Pracownia haftu maszynowego

PFAFF Klasse 31 z lat 20. XX w.

Do haftu maszynowego początkowo używano zwykłych maszyn do szycia z napędem nożnym. Jednak, aby na takiej maszynie dało się haftować, musiała ona zostać do tego przystosowana – wymontowywano z niej stopkę i transporter, tak by można było swobodnie ręcznie przesuwać pod igłą naciągnięty na tamborku materiał. Jakość powstałego w ten sposób haftu zależała w znacznym stopniu od kreatywności i umiejętności hafciarki. Maszyna firmy PFAFF prezentowana na naszej wystawie jest właśnie takim prostym urządzeniem wtórnie dostosowanym do haftowania.

SINGER Klasse 28 z 1908 r.

Po II wojnie światowej, aby przyspieszyć wykonywanie haftów, do zwykłych, bardzo popularnych wówczas maszyn do szycia, dokładano silniki. Maszyna zyskiwała napęd elektryczny. W prezentowanej maszynie SINGER pan Tadeusz Potrzebowski powiększył ponadto blat, by można było zmieścić na nim duży tamborek.

DÜRKOPP Plattstichmaschine Klasse 40 z lat 30. XX w.

To specjalne półautomatyczne, elektryczne urządzenie do haftu artystycznego. Szerokość ściegu regulowano kolanem, a haft – podobnie jak w maszynach wtórnie przystosowanych do haftowania – uzyskiwano poprzez

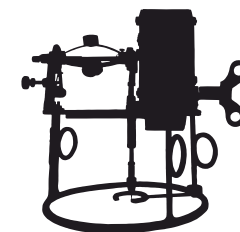
ręczne przesuwanie tamborka. Ta maszyna daje możliwość haftowania wzoru do szerokości maksymalnie 4 mm. Dalszy rozwój tych urządzeń zmierzał w kierunku uzyskania coraz większej szerokości ściegu. Praca przy takiej maszynie wymagała zdolności i umiejętności. Powstałe na niej hafty nigdy nie były jednakowe.

WÜRKER nr fabryczny 1184 egzemplarz nr 38 z 1937 r.

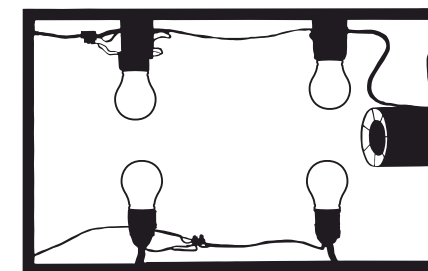
Ten trójgłowicowy automat do haftowania znajdował się w mieszkaniu, do którego po wojnie wprowadzili się państwo Potrzebowski – najprawdopodobniej został porzucony przez niemieckich właścicieli tego lokum. Urządzenie to działa w oparciu o zapis wzoru na taśmie perforowanej (podobnie jak w mechanizmie żakardowym). Każda taśma stanowi osobny wzór oznaczony odrębnym numerem. Tak ponumerowane wzory można oglądać i wybierać z firmowego wzornika. Dodatkowo państwo Potrzebowski opracowali własny wzornik uzupełniony próbkami haftów.

Poza WÜRKEREM, w swoim poniemieckim mieszkaniu Potrzebowski znaleźli jeszcze inne urządzenia: dziurkarkę do bielizny oraz nakręcaną maszynkę do przygotowywania szablonów do przepróchy. Dziurkarka do bielizny dała początek rodzinnemu zakładowi rzemieślniczemu. To dzięki niej pani Cecylia nawiązała zawodowe kontakty z łódzkimi pracowniami rzemieślniczymi, w tym z hafciarnią artystyczną Strzeżymiry Seredyńskiej, od której nauczyła się zawodu.

Maszynka do rysowania szablonów do przepróchy, przełomu XIX i XX w.

To niewielkie urządzenie przypominające nakręcaną zabawkę jest bardzo przydatne w pracy hafciarza. Przez dziurkowany rysunek wzoru prószony (stąd nazwa przeprócha) na podobrazie barwny proszek – farbę lub grafit. Prezentowana na wystawie maszynka służyła w pracowni hafciarskiej do przygotowania takich dziurkowanych szablonów. W ten sposób za pomocą tamponu z niebieską „farbką” przenoszono wzory na tkaniny, które następnie były wyszywane na maszynach wtórnie przystosowanych do haftowania.

Stół podświetlany (konstrukcja własna) z l. 50 XX w.

Innym sposobem przenoszenia wzorów było ich przerysowywanie z szablonów na tkaninę na stole podświetlanym. Taki stół do pracowni hafciarskiej skonstruował samodzielnie pan Tadeusz Potrzebowski.